

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí kosmický program Unie a Agentura Evropské unie pro kosmický program a zrušují nařízení (EU) č. 912/2010, (EU) č. 1285/2013, (EU) č. 377/2014 a rozhodnutí č. 541/2014/EU

[COM(2018) 447 final – 2018/0236 (COD)]

(2019/C 62/08)

Zpravodaj: **Raymond HENCKS**

Konzultace	Evropská komise, 12. 7. 2018 Rada, 13. 7. 2018
Právní základ	Článek 304 SFEU
Odpovědný orgán	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato ve specializované sekci	02/10/2018
Přijato na plenárním zasedání	17. 10. 2018
Plenární zasedání č.	538
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	189/3/2

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropská unie se v kosmickém odvětví může chlubit velkými úspěchy. Svými kosmickými programy přispívá k řešení několika velkých celosvětových výzev, zejména těch, které souvisejí se změnou klimatu, bezpečností a zlepšením podmínek každodenního života občanů, přičemž si zachovává svou svrchovanost a strategickou nezávislost ve vztahu k dalším vesmírným velmocem.

1.2. EHSV podporuje Unii v jejím dalším úsilí i nadále zůstat velkou nezávislou vesmírnou velmocí. Souhlasí s tím, aby v tomto ohledu vyčlenila finanční prostředky odpovídající jejím ambicím, v tomto případě „hlavní referenční částku“ ve výši 16 miliard EUR, která podle názoru EHSV představuje minimální finanční krytí. EHSV opakuje svůj požadavek, aby byly ve spolupráci s Evropskou investiční bankou nalezeny nové možnosti financování s cílem podpořit projekty výzkumu, vývoje a výroby v oblasti vesmíru prováděné soukromými podniky, malými a středními podniky a začínajícími podniky.

1.3. Pokud jde o zvláštní cíle evropského kosmického programu, EHSV vítá, že vedle pokračujícího vývoje dvou sekcí programu, Galileo a Copernicus, přiděluje Unie pozorování a sledování vesmíru větší autonomii a kapacity za účelem ochrany vesmírné infrastruktury před riziky obrovského množství vesmírného odpadu, který obíhá okolo Země. Současně je potěšen i novou iniciativou v oblasti systému Govsatcom, který uspokojuje potřeby evropské družicové komunikace.

1.4. EHSV nicméně uvádí, že Unie je velmi diskrétní, pokud jde o informování občanů o výhodách, které kosmická činnost Společenství společnosti a hospodářství přináší. Navrhuje vhodnou kampaň, díky níž by si občané uvědomili, jaká je přidaná hodnota evropské kosmické činnosti, která se stala nezbytnou součástí jejich každodenního života, podporuje zaměstnanost, růst a investice a představuje přínos pro bezpečnost.

1.5. Od maximálního využití přínosů vesmíru pro evropskou ekonomiku jsme však stále na hony vzdáleni. Možnosti, které nabízí program pro pozorování Země a použití velkého množství údajů, které tento program poskytuje, jsou i nadále z velké části nedostatečně využívány. EHSV žádá, aby pro potenciální příjemce, zejména v námořním odvětví a v zemědělství, byla zahájena informační a osvětová akce.

1.6. Na mezinárodní úrovni je evropské vesmírné odvětví vystaveno velmi silné konkurenci, neboť kosmická činnost je čím dál tím víc komerční kvůli rostoucímu podílu soukromého sektoru na trhu mimo Unii. Z toho plyne, že je naprosto nutné dát vnitřnímu trhu větší důležitost a uplatnit zásadu evropské preference v kosmickém odvětví.

1.7. Pokud chce být Evropa i nadále autonomní ve svém přístupu do vesmíru, pak potřebuje konkurenceschopné nosné rakety přizpůsobené komerčnímu a institucionálnímu trhu, neboť počet nosných raket stoupá a konkurence je silná. EHSV podporuje Komisi, aby prozkoumala prostředky, jak podporovat evropský výzkum a infrastruktury nosných raket.

1.8. EHSV se domnívá, že futuristický projekt těžby a získávání přírodních zdrojů mimo oběžnou dráhu Země (*space mining*), jehož je jeden z členských států Unie průkopníkem, si zasluhuje, aby Unie blíže sledovala daný vývoj, a zachovala tak jasnou evropskou přidanou hodnotu.

2. Úvod

2.1. Od 90. let minulého století EU rozvíjí společnou politiku v oblasti vesmíru zaměřenou na nezávislost na dalších vesmírných velmocích, zejména vytvářením programů a aplikací v klíčových průmyslových odvětvích, jako je komunikace, bezpečnost, tísňové služby, navigační systémy, informace, přenos událostí, změna klimatu, meteorologické předpovědi atd.

2.2. EU má mezitím spolu s Evropskou kosmickou agenturou (ESA) rozsáhlou síť družic a vlastní přístup do vesmíru z Guyany prostřednictvím evropských nosných raket. Členské státy ESA ⁽¹⁾ zase mají své vlastní kosmické agentury a programy, výzkumná střediska, pozemní instalace a značné průmyslové kapacity. Zpravidla stojí za vesmírnými iniciativami, které jsou následně převzaty v rámci EU nebo ESA.

2.3. Unie se zapojuje zejména prostřednictvím koncepce, úplného financování a využívání následných kosmických programů, za jejichž uskutečnění přebírá celkovou odpovědnost, včetně v oblasti bezpečnosti:

- **Galileo** je první infrastrukturou vysoce přesné družicové navigace a určování polohy, která byla speciálně vytvořena za civilními účely, uživatelům je poskytována zdarma;
- **Copernicus** poskytuje údaje o pozorování Země a zahrnuje šest oblastí: pozorování pevniny, mořského prostředí, atmosféry, změny klimatu, jakož i řízení mimořádných situací a bezpečnost;
- **EGNOS** je panevropský systém 3 satelitů, který zlepšuje kvalitu otevřených signálů vysílaných stávajícími globálními systémy družicové navigace a poskytuje přesnější údaje pro určování zeměpisné polohy;
- **SST** (*space surveillance and tracking*) je systém sledování vesmíru a pozorování zhruba 780 000 kusů odpadu ve vesmíru (vesmírný odpad) na oběžné dráze okolo Země;
- **Govsatcom** je systém družicové komunikace v rámci státní správy (civilní i vojenské), který je uznáván jako jeden z prvků globální strategie pro zahraniční a bezpečnostní politiku Unie.

2.4. Komise nyní delegovala vývoj a rozmístění vesmírné infrastruktury agentuře ESA, která je zodpovědná za rozmístění infrastruktury Galileo, zatímco agentura EU sídlící v Praze (Agentura pro evropský GNSS – GSA) má na starosti usnadnit proniknutí systému Galileo na trh. ESA řídí i část operací programu Copernicus.

2.5. Evropský kosmický průmysl zaměstnává více než 231 000 osob, z nichž 41 333 pracuje v odvětví výroby nosných raket a vytváří přidanou hodnotu, jejíž výši v roce 2017 Komise odhadla na 53 až 62 miliard EUR.

3. Návrh Komise

3.1. Navrhovaný kosmický program reaguje na strategii průmyslové politiky, kterou předseda Juncker představil v rámci svého projevu o stavu Unie v roce 2017, a na sdělení Komise ze dne 26. října 2016 o nové kosmické strategii pro Evropu.

⁽¹⁾ Členy ESA je 22 členských států. Vnitrostátní orgány odpovědné za vesmír z následujících států zasedají v Radě guvernérů ESA: Německo, Rakousko, Belgie, Dánsko, Španělsko, Estonsko, Finsko, Francie, Řecko, Maďarsko, Irsko, Itálie, Lucembursko, Norsko, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Česká republika, Rumunsko, Spojené království, Švédsko a Švýcarsko. Kanada se Rady rovněž účastní, stejně jako některých projektů v rámci dohody o spolupráci. Slovinsko je přidruženým členem. Sedm dalších států EU s ESA uzavřely dohodu o spolupráci: Bulharsko, Chorvatsko, Kypr, Lotyšsko, Litva, Malta a Slovensko.

3.2. Následující nařízení a rozhodnutí:

- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1285/2013 o zřízení evropských systémů družicové navigace, Galileo a EGNOS, a jejich využití,
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 377/2014, kterým se zavádí program Copernicus,
- rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 541/2014/EU, kterým se zřizuje rámec pro podporu pozorování a sledování vesmíru (SST) a
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 912/2010 o zřízení Agentury pro evropský GNSS

jsou zrušena a nahrazena projednávaným nařízením, které stanovuje společná pravidla pro všechny složky programu a řeší zejména příspěvky do rozpočtu a rozpočtové mechanismy, finanční ustanovení, veřejné trhy, řízení a bezpečnost. Uvedené nařízení stanovuje i určitá pravidla pro své jednotlivé složky.

3.3. Agentura pro evropský GNSS, která má na starosti zajistit zavedení nové generace družicových navigačních systémů (GNSS), se mění na Agenturu Evropské unie pro kosmický program, jejímž úkolem je přispívat do programu, zejména pokud jde o bezpečnost, komunikaci a propagační činnost, jakož i činnost v oblasti uvádění služeb nabízených systémy Galileo a EGNOS na trh.

3.4. Cíle nového kosmického programu jsou:

- poskytovat kvalitní kosmické údaje, informace a služby, které jsou aktuální a případně zabezpečené;
- maximalizovat socioekonomické přínosy;
- posilovat bezpečnost Unie a jejích členských států;
- podporovat úlohu Unie na mezinárodní scéně jakožto vůdčího aktéra.

3.5. Návrh nařízení stanovuje celkový přiděl rozpočtových prostředků na všechny činnosti Unie týkající se oblasti vesmíru na období 2021–2027, včetně výzkumu, na 16 miliard EUR (oproti 12,6 miliardy EUR v období let 2014–2020). Toto finanční krytí představuje hlavní referenční částku v souladu s interinstitucionální dohodou z 2. prosince 2013 o rozpočtové disciplíně, a je rozděleno následovně:

- Galileo a EGNOS 9,7 miliardy EUR;
- Copernicus 5,8 miliardy EUR;
- SST/Govsatcom 0,5 miliardy EUR;

3.6. Nové nařízení stanovuje i rozdílné formy spolupráce a partnerství mezi zúčastněnými stranami, jakož i vztahů s mezinárodními organizacemi a třetími zeměmi.

3.7. Komise každoročně předloží Evropskému parlamentu a Radě zprávu o provádění kosmického programu na základě stanovených ukazatelů výkonnosti.

3.8. Dále bude program alespoň jednou za čtyři roky hodnocen. Závěry těchto hodnocení mají být spolu s připomínkami Komise sděleny Evropskému parlamentu, Radě, EHSV a Výboru regionů.

4. Obecné připomínky

4.1. Nejprve je třeba uznat, že EU může být pyšná na to, že včas vypracovala svou vlastní politiku pro oblast vesmíru a v současné době je na ostatních vesmírných velmocích nezávislá, včetně té velmoci, která byla v minulosti považována za spolehlivého partnera, ale v mezidobí se stala nevyzpytatelnou.

4.2. EHSV podporuje Unii v jejím dalším úsilí o to, aby zůstala velkou nezávislou vesmírnou velmocí a aby měla prostředky k upevnění svých technických předností. Vesmír je odvětvím, které vyžaduje značné finanční prostředky. Ambiciózní politiku pro oblast vesmíru nelze provádět bez odpovídajícího rozpočtu.

4.3. Lze tedy jen uvítat, že návrh nařízení plánuje vyčlenit Unii finanční prostředky odpovídající jejím ambicím, v tomto případě finanční krytí programu ve výši 16 miliard EUR, které představují minimální „hlavní referenční částku“. Z toho vyplývá, že se Parlament a Rada, jakož i Komise při vypracovávání návrhu rozpočtu, zavazují, že se neodchýlí o více než o 10 % od této částky určené na celkovou dobu trvání programu (s výjimkou výjimečných okolností). EHSV však opakuje

svůj požadavek, aby byly ve spolupráci s Evropskou investiční bankou (EIB) nalezeny nové možnosti financování s cílem podpořit projekty výzkumu, vývoje a výroby v oblasti vesmíru prováděné soukromými podniky, malými a středními podniky a začínajícími podniky, jako např. v oblasti nanodružic, miniaturních pohonných systémů, prodloužení životnosti družic, nových aplikací pro pozorování Země atd.

4.4. Navíc výzkum a inovace v oblasti vesmíru, které musejí být nutně posílené, pokud se Unie chce udržet na špičce pokroku, mohou být financovány z programu Horizont 2020, v rámci pracovního programu „vedoucí postavení v základních a průmyslových technologiích“, na nějž je vyčleněno 13,5 miliardy EUR.

4.5. V této souvislosti nezbývá než souhlasit s tím, že Spojené království hodlá požádat o to, aby se mohlo dále podílet na evropském kosmickém programu i po brexitu. EHSV nicméně lituje, že ze stávajících 28 členských států Unie patří ke členům ESA pouze 20 z nich.

4.6. Co se týče zvláštních cílů kosmického programu, EHSV vítá, že nové aplikace a služby zohledňují vývoj v oblasti samořízených motorových vozidel, dronů, robotů a internetu věcí (Galileo), a v zájmu lidstva klade důraz na sledování změny klimatu (např. sledování antropogenních emisí CO₂ a skleníkových plynů), využívání půdy na podporu zemědělství, pozorování polárních oblastí, lesní a vodní hospodářství a zjišťování malých objektů (např. plavidel) ke sledování nelegálního obchodu (Copernicus).

4.7. EHSV podporuje i návrh udělit systému SST větší nezávislost a kapacity za účelem ochrany vesmírných a zemských infrastruktur před kosmickými riziky, jakož i zavést nové činnosti k pozorování vesmírného odpadu i extrémních vesmírných meteorologických jevů, které jsou výsledkem sluneční činnosti, nebo asteroidů a komet (objekty v blízkosti Země). Otázka vesmírného odpadu se přímo týká více než 60 států, které mají družice a momentálně je využívají. Toto získávání poznatků o situaci ve vesmíru je ve skutečnosti velmi důležité, neboť hrozí, že budou poškozeny zásadní infrastruktury, které podmiňují každodenní život občanů, a dojde k přerušení služeb, potížím a značným hospodářským ztrátám.

4.8. Nová iniciativa v oblasti systému Govsatcom reaguje na potřebu evropské komunikace prostřednictvím družice (ostraha hranic, námořní společenství, policejní mise, civilní ochrana, humanitární pomoc, vnější činnost EU atd.) a umožní zlepšit bezpečnost a evropskou nezávislost budoucích zabezpečených systémů a služeb v oblasti telekomunikace, což EHSV velmi vítá.

4.9. Evropská unie se tedy v kosmickém odvětví může chlubit velkými úspěchy. EHSV nicméně konstatuje, že Unie je velmi diskrétní, pokud jde o informování občanů o výhodách, které vesmír společnosti a hospodářství přináší. Mnoho občanů si neuvědomuje, že když např. používají svůj mobilní či chytrý telefon, využívají navigační systémy, dívají se na televizi přes satelit, cestují na pevnině, po moři i letecky, nebo vybírají peníze, tak při tom využívají služby založené na vesmírných technologiích. Je tedy třeba vhodnou informační kampaní zajistit, aby si občané uvědomili, že evropská vesmírná činnost je v jejich každodenním životě nepostradatelná, podporuje zaměstnanost, růst a investice, a posiluje bezpečnost.

4.10. Rovněž jsme stále na hony vzdáleni od maximálního využití přínosů vesmíru pro evropskou ekonomiku. Možnosti, které nabízí program pro pozorování Země a použití velkého množství údajů, které tento program poskytuje, jsou i nadále v velké části nedostatečně využívány. EHSV žádá, aby pro potenciální příjemce, zejména v námořním odvětví a v zemědělství, byla zahájena informační a osvětová akce.

4.11. Komise uvádí, že se kosmické odvětví potýká s těžkostmi, které nastaly v souvislosti s jeho nedostatečnou schopností najímat vhodné zaměstnance. EHSV se domnívá, že věda o vesmíru by měla být začleněna do vzdělávacího systému škol a vysoké školy členských států by měly být informačně vedeny k tomu, aby dokázaly nabízet magisterský titul v oboru kosmického inženýrství.

4.12. Na mezinárodní úrovni bude muset evropské kosmické odvětví čelit velmi silné konkurenci, neboť kosmická činnost je čím dál tím víc komerční kvůli rostoucímu podílu soukromého sektoru na trhu mimo Unii. Významné evropské subjekty uskutečňují největší část své činnosti mimo Evropu. Z toho plyne, že je naprosto nutné dát vnitřnímu trhu větší důležitost a uplatnit zásadu evropské preference v kosmickém odvětví.

4.13. Jak upřesňuje Komise, vesmír je součástí globálního hodnotového řetězce, který prochází velkými změnami posouvajícími tradiční hranice kosmického odvětví. Takzvaný „New Space“ (nový kosmický prostor) přináší revoluci kosmického odvětví, nejen z technologického hlediska, ale i z hlediska obchodního modelu. Proto je nezbytné, aby Unie aktivně podporovala celé kosmické odvětví, zejména výzkum a vývoj, začínající podniky a inkubátory společností činných v kosmickém odvětví. EHSV lituje, že Komise v nařízení, které je předmětem stanoviska, pouze oznamuje, že kosmický program podporuje spolupráci mezi podniky ve formě sítě kosmických center, která na celostátní a regionální úrovni propojují subjekty z kosmického a digitálního odvětví, aniž by uvedla další informace, pokud jde o fungování a financování těchto center.

Projekt „New Space“ (nový vesmír) by mohl spočívat v rozvoji hospodářství čerpajícího z vesmírných zdrojů (*space mining*), jehož předmětem je těžba a získávání přírodních zdrojů mimo oběžnou dráhu Země. Například asteroidy mohou obsahovat nikl, platinu, železo a kobalt. Hodnotu pásu asteroidů mezi Marsem a Jupiterem (kde jich je přes milion) NASA odhaduje na 700 bilionů USD. Tyto zdroje mohou být buď dovezeny na Zemi, nebo využity ve vesmíru jako energie pro družice či pro vybudování základen, z nichž by mohlo probíhat zkoumání vzdálenějších oblastí vesmíru.

4.14. Lucembursko je po Spojených státech druhou zemí na světě, která má právní rámec, jenž byl některými napaden a jenž povoluje zkoumání a využívání zdrojů z vesmíru pro komerční účely. K tomuto projektu se připojila i EIB, jež bude poskytovat poradenství, stejně jako ESA, která bude přinášet stanoviska a pokyny prostřednictvím svých služeb finančního poradenství v oblasti inovací.

4.15. EHSV se domnívá, že Unie by se měla úžeji podílet na výzkumu v rámci těžby ve vesmíru (*space mining*), a to z technologického, finančního a právního hlediska, a dbát na to, aby si projekt zachoval jasnou evropskou hodnotu, ačkoli se do něj již zapojily jiné americké, arabské nebo asijské organizace či podniky.

4.16. Pokud chce být Evropa i nadále autonomní ve svém přístupu do vesmíru, pak potřebuje nosné rakety přizpůsobené komerčnímu a institucionálnímu trhu. Opětovně použitelné rakety představují obzvláště slibný krok kupředu, který sníží náklady na vypuštění a časové rozmezí mezi jednotlivými vypuštěními. Na komerčním trhu panuje i nadále velká a někdy nespravedlivá konkurence. EHSV pobízí Komisi, aby prozkoumala prostředky na podporu výzkumu a evropských vypouštěcích infrastruktur s ohledem na zásadní povahu zachování nezávislého přístupu Evropy do vesmíru.

4.17. Ačkoli podle SFEU je definice služby obecného zájmu v pravomocích členských států, tato skutečnost nijak nezabavuje Unii pravomocí takové služby na své úrovni definovat, pokud se to jeví jako nutné pro uskutečnění cílů Unie. EHSV požaduje, aby v oblastech, v nichž EU může přispět ke splnění svých cílů účinněji, což je zjevně případ kosmického odvětví, orgány Společenství uznaly existenci a nutnost služeb obecného zájmu Společenství.

V Bruselu dne 17. října 2018.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER
